

Приклади кейсів для вихователів

Кейс 1. Запитання чи проблемна ситуація

Мета: формувати уміння будувати партнерську діяльність відповідно до інтересів вихованців, надавати опосередковану допомогу в різних видах діяльності дітей.

Ситуація: Уявіть, що ви спостерігаєте з дітьми старшого дошкільного віку за погодними явищами. Ви звертаєте їхню увагу на гарні купчасті хмари. Під час спостереження або після нього дитина ставить вам запитання: «Чому хмари не падають на землю?».

Завдання: Опишіть характер подальшої бесіди в разі, якщо ви знаєте відповідь на питання. Якщо ви не маєте точних природничих уявлень із цього питання, запропонуйте варіант розв'язання ситуації.

Запитання:

- Чим для вас є подібна ситуація: простим запитанням від дитини чи проблемною ситуацією?
- Що таке проблемна ситуація?
- Як запитання дитини може стати передумовою для взаємодії всіх дітей?

Ключ до кейсу «Запитання чи проблемна ситуація»

Варіант відповіді	Інтерпретація
Запитання дитини не є проблемною ситуацією. Відповісти на нього можна так: «Хмара легша за повітря, тому і не падає».	Така відповідь небажана. Її небезпека в тому, що іноді педагоги дають дитині хибні уявлення.
Ситуація буде проблемною в тому випадку, якщо я не знаю правильної відповіді на запитання дитини. Однак не слід залишати це без уваги. До запитання можна повернутися пізніше.	Педагог не розуміє, що проблемність ситуації не в тому, що він не знає відповіді. Проблемна ситуація — нагода для розвитку дитини, активізації її пізнавальної діяльності. Мало ставитися до дитячих запитань з інтересом. Починати шукати відповідь потрібно разом і одразу, поки не зник інтерес дитини.
У цьому випадку запитання дитини — проблемна ситуація. Її суть у тому, що дитячий досвід не відповідає дійсності: «Ось хмара, її видно, вона величезна! А не падає... Чому?». Щоб відповісти на запитання, можна попросити про допомогу решту дітей групи. Відтак разом заглянути в енциклопедію, сформулювати запитання в пошуковик в інтернеті, надіслати листа вченій раді. Така бесіда може стати основою для подальшої освітньої діяльності.	У відповіді бачимо реальне й неформалізоване розуміння проблемної ситуації як одного з основних методів проблемного навчання дошкільників. Педагог не боїться показати своє незнання відповіді на запитання та готовий до спільного пошуку рішень. Це свідчить про вміння сприймати вихованців як суб'єктів освітнього процесу. А це одне з професійних умінь вихователя.

Продовження Додатка

Кейс 2. Заборона чи компроміс

Мета: удосконалювати вміння створювати позитивний психологічний клімат у групі та доброзичливі взаємини між дітьми; вибудовувати партнерську взаємодію з батьками вихованців.

Ситуація: Уявіть, що ваші вихованці день у день приносять до групи іграшки, які мають сумнівне призначення, зовнішній вигляд і функціональне навантаження. Приміром, злі істоти, що символізують смерть, іграшкову зброю тощо. Ви просите батьків не давати подібні предмети дітям із собою до групи. Аргументуєте прохання їх негативним впливом на розвиток дітей. Адже діти виявляють агресію одне до одного під час гри. Батьки сприйняли прохання спокійно, проте не заборонили дітям приносити ці іграшки до дитячого садка. На повторне зауваження з вашого боку вони почали розводити руками і скаржитися на те, що діти бачать рекламу та просять ці іграшки.

Завдання: Опишіть можливі варіанти ваших дій.

Запитання:

- Чи вважаєте ви, що заборона приносити такі іграшки до дитячого садка порушує право дитини на гру? Чому?
- Чи вважаєте ви, що жорстка позиція педагога — єдиний вихід у цій ситуації? Якщо ні, запропонуйте варіанти.
- Якими способами й методами ви переконуєте батьків у вигідній для освітнього процесу позиції?

Ключ до кейсу «Заборона чи компроміс»

Варіант відповіді	Інтерпретація
Жорстка позиція педагога іноді буває необхідна. Найімовірніше, це той випадок, коли варто заборонити приносити такі іграшки до групи.	Ця відповідь категорична. Партнерська взаємодія з дітьми та їхніми батьками виключає прояв домінантної позиції педагога. Навіть якщо необхідно виявити твердість, першим кроком має стати спроба зрозуміти мотиви дітей.
У цій ситуації ефективним буде спілкування та тісна взаємодія з батьками. Однак розбіжності в позиціях із ними можуть виникнути. Слід просити дітей прибирати подібні іграшки в особисту шафу до приходу батьків.	Позитивним моментом відповіді є те, що педагог програмує подальший хід ситуації на діалог. Відтак виникає ефект «подвійних стандартів» для вихованців: те, що можна з батьками, з вихователем не можна. Це насамперед ставить у невідповідну позицію самого вихователя в очах дітей.
Крім конструктивного спілкування з батьками, необхідно вести активний діалог із дітьми. Категоричне заперечення таких предметів викличе зворотній ефект, наприклад, недовіру дітей у поєднанні з підвищеним інтересом до подібних іграшок. Педагогу важливо зрозуміти, чим той чи той предмет захопив дитину. Відтак запропонувати дітям альтернативні варіанти гри. Наприклад, якщо йдеться про іграшкову зброю, можна завести правило «здавати її на зберігання в загальний сейф».	Бажання зрозуміти дитячий мотив у відповіді свідчить про вміння педагога створювати позитивний психологічний клімат і доброзичливі взаємини між дітьми. Обігравання ситуації іноді доречніше, ніж мотивована відмова. Здатність поєднувати дитячі мотиви, будувати освітню діяльність відповідно до інтересів вихованців вказує на те, що педагог готовий вибудовувати партнерське дитячо-доросле спілкування.

Кейс 3. План чи імпровізація

Мета: розвивати вміння гнучко планувати освітню взаємодію з дітьми та реалізовувати освітні завдання відповідно до ситуації.

Ситуація: Ви готуєтеся провести заняття з дітьми старшого дошкільного віку, мета якого — збагатити уявлення вихованців про медичні професії. Ви продумали хід заняття та підготували атрибути. Основу сюжету становить «виклик лікаря додому для хворого члена сім'ї». Однак під час заняття несподівано для вас вихованці пропонують свій сюжет. Наприклад, коли хтось із «членів сім'ї захворів», діти наполягають «поїхати до лікарні», замість «викликати лікаря додому».

Завдання: Обґрунтуйте вашу готовність підтримати інший сюжет.

Запитання:

- Які умови допоможуть реалізувати поставлені завдання, якщо дотримуватися сценарію дітей?
- Що може завадити педагогу змінити хід заняття відповідно до пропозицій дітей?
- Як може вплинути на перебіг заняття відмова підтримати ініціативу дітей?

Ключ до кейсу «План чи імпровізація»

Варіант відповіді	Інтерпретація
У цій ситуації немає необхідності змінювати запланований перебіг подій. Достатньо похвалити дітей за запропонований варіант та повернутися до свого сценарію.	Подібні відповіді свідчать про відсутність у педагога гнучкості мислення. Він поки не може самостійно моделювати освітній процес. А дія лише за його сценарієм не дає змоги педагогу враховувати та підтримувати дитячу ініціативу.
Такі пропозиції дітей потрібно підтримувати, проте ліпше в ігровій формі вивести їх на запланований сценарій. Це дасть змогу не випустити з уваги основні завдання заняття.	Позитивний момент у цій відповіді — педагог хоча б у повсякденній діяльності готовий підтримати дитячу ініціативу. Важливо, щоб ця модель поведінки поступово увійшла до щоденної практики педагога. Тоді він зрозуміє, що дитяча ініціатива надає родзинку будь-якій освітній взаємодії.
Добре, коли діти фантазують, виявляють ініціативу. Це потрібно підтримувати. Окрім того, сценарій заняття знає лише педагог. Якщо він чітко сформулював завдання, які він має розв'язати на занятті, то подібні пропозиції дітей йому лише допоможуть. Адже діти пропонують варіанти зі свого досвіду. Можливість виявити ініціативу активізує їхню діяльність.	Подібна відповідь демонструє здатність педагога гнучко планувати та реалізовувати освітній процес. Тобто досягати поставлених цілей і завдань через ситуаційний підхід. Це не означає, що у вихователя не має бути плану дій. Але надмірна деталізація спільних дій і панічне бажання їх виконати, збиває вихователя з основних завдань. Уміння побачити й підтримати дитячу ініціативу відображає не лише методичність дій, а й педагогічну творчість.

Закінчення Додатка

Кейс 4. Каприз чи креативність

Мета: формувати уміння помічати та підтримувати дитячу ініціативу, оцінювати освітній потенціал ситуативного спілкування з дитиною.

Ситуація: Уявіть, що ви — вихователь старшої групи. Під час ранкової прогулянки взимку ви разом із дітьми ліпите сніговика. Робота триває, діти дружні, активні, веселі. Проте дівчинка Оленка, схильна бути в центрі уваги. Вона демонстративно ліпить свого сніговика окремо від усіх і постійно озвучує його переваги над «загальним»: «А в мене велика куля готова. А в мене голова готова... ручки, гудзики... Красивий! Мій сніговик значно красивіший!».

Коли сніговик готовий, діти переключаються на іншу діяльність, а Оленка продовжує привертати до себе увагу й оголошує намір взяти сніговика в групу. Починає плакати, коли ви кажете, що цього робити не можна.

Завдання: Змоделюйте ваші дії. Запропонуйте варіант свого рішення у випадку, якщо сніговик був би маленький і його можна було перенести в групу.

Запитання:

- Чим для вас є така поведінка дитини: капризом дитини, схильної до епатажу, чи особистим мотивом, інтересом, прикладом креативності дитячої поведінки? Або ні тим, ні тим? Обґрунтуйте.
- Яке рішення в цій ситуації для вас неприйнятне?
- Основою для розгортання яких подій може слугувати така ситуація?

Ключ до кейсу «Каприз чи креативність»

Варіант відповіді	Інтерпретація
У поведінці цієї дівчинки немає жодної креативності, це банальний каприз. Ігнорувати не можна. У такій ситуації дівчинці слід відмовити. Варто провести доброзичливу бесіду з дитиною або запропонувати іншу діяльність, щоб переключити її увагу.	Уміння бачити дитячу ініціативу лише в «зручних» для педагога дитячих вчинках і висловлюваннях не є достатнім. Навіть відмовляючи дитині, можна спробувати обіграти ситуацію. Наприклад, пофантазувати з дітьми про те, що було б, якби в групу прийшов сніговий гість.
У цій ситуації не потрібно різко відмовляти дівчинці, незважаючи на те, що її ідея — це каприз і жага постійної уваги. Слід пояснити, що сніговиків не можна в приміщенні, оскільки там він розтане. А цього не хотілося б, бо дівчинка молодець і дуже старалася. Як варіант можна провести з дітьми експерименти зі снігом і водою.	Педагог намагається використати освітній потенціал ситуації через бесіду з дитиною. Однак педагог використовує шаблон готового пояснення того, чому не можна щось робити. Це основна помилка. Позитивний момент відповіді в тому, що педагог використовує ситуацію, щоб оптимізувати роботу з усією групою.
Про цю дитину не слід судити виключно як про капризну. Адже характер — індивідуальна особливість, яку можна адаптувати в спілкуванні. Не можна ігнорувати або сухо відмовляти «дивній» ідеї дівчинки. У цій ситуації необхідно позитивно відреагувати на креативність дитини, але водночас спонукати її самостійно подумати про те, які можуть бути наслідки, якщо занести сніговика до групи. Також цю ситуацію можна перетворити в основу для колективної проєктної діяльності.	У відповіді є прагнення підтримати ініціативу дитини незалежно від того, що стало її передумовою. Позитивний момент — педагог не потурає особливостям темпераменту дитини. Він дає змогу дитині проявити креативність, але з обов'язковим проявом відповідальності з боку дитини. Бачимо здатність враховувати індивідуальні особливості конкретної дитини з метою оптимізації роботи з групою дітей. Подібні міркування свідчать про гнучкість міркувань педагога.